

Fig. 391. U 879. Bragby, Ramsta sn. Efter B 378.

880. Skogstibble kyrka.

Pl. 153, 154.

Litteratur: M. Eriksson i *Upsala Nya Tidning* 16/5 1938; E. Floderus, Rapport till Riksantikvarien 19/5 1938 (ATA); O. v. Friesen, *Anteckningar* (UUB); S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1943, s. 316; *Handlingar i ATA* 1938, 1943.

Äldre avbildning: Floderus, foto 1938 (ATA); M. Eriksson, foto 1938 (ATA).

Då vid reparation av kyrkan år 1938 det gamla tegelgolvet avlägsnades, påträffades invid norra långväggen ett stort stycke av en förut okänd runsten. En järnkamin för kyrkans uppvärmning hade här haft sin plats. Sedan kalkplattan under kaminen tagits bort, fann man därunder ett tegelstensskift och under detta runstenen, vilande på en krans av tegel- och gråstenar. Den har sålunda fått denna plats i relativt sen tid, förmodligen då kyrkan omkring 60 år tidigare fick sin järnkamin. Var stenen tidigare kan ha funnits, är alldeles okänt, men med stor sannolikhet vågar man antaga, att det har varit inom kyrkan och snarast då i själva golvet.

Stenen och dess inskrift granskades dagen efter fyndet av prof. Otto v. Friesen, fil. d:r Manne Eriksson och antikvarien E. Floderus. Den intressantaste iakttagelsen var att i ristningsstrecken på flera ställen fanns spår av röd färg. Stundom förekom den, anmärker v. Friesen, »i mönstret även där ristning ej kunde iakttas. Färgen tydde på mönja. Där den klara mönjefärgen tog slut fortsatte stundom en blekt brungrå färgton som tycktes uppkommen genom urblekning av mönjefärgen». Och d:r Eriksson meddelar ytterligare: »Efter en grundligare rengöring och avtvättning framträdde den röda färgen lite varstans både i runtecknen och i slingorna, ja t. o. m. på ett ställe, där ristaren . . . har slarvat med inhuggningen av den slinga som inramar inskriften, har han helt enkelt målat ramlinjen med färg ovanpå den orörda stenytan! Ornamenten på den uppåtvända sidan äro f. ö. rätt grunt ristade, vilket ej är så förvånande, då stenen är rätt ojämn i ytan och består av mycket hårdarbetad kvartsit. Av allt att döma har

åtminstone denna inskriftsida aldrig under någon längre tid kunnat vara utsatt för solens och vindens åverkan. Därom vittnar både de bevarade färgresterna ... och den alldeles ovittrade ytan i fördjupningarna efter ristarens mejsel. Stenen, som väl sannolikt ristats någon gång på 1070-talet, har tydligen rätt snart därefter hamnat inom kyrkans väggar, vars äldre bevarade partier sannolikt stamma från omkring år 1100. Vissa tecken tyda för övrigt på att en träkyrka tidigare kan ha stått på den nuvarande stenkyrkans plats. Ingen minnes nu något om var stenen låg, innan den på 1870-talet togs i bruk som fundament för värmekaminen.» Om den röda färgen i ristningslinjerna är bevarad från ristarens ursprungliga målning av stenen, är det klart, att denna endast en ganska kort tid har stått rest ute i det fria, innan den sönderslogs och nedlades i kyrkgolvet.

Sedan stenen upplyfts, befanns det, att även undersidan bar en ristning. Också på denna sida funnos spår av färg i fördjupningarna, dock icke röd utan svart. Vid undersökning på konserveringsanstalten vid Statens Historiska Museum av de färgprov som togos visade det sig, att den röda färgen bestod av blymönja och att den svarta eller mörka utgjordes »av en organisk substans, dock med en viss blyhalt». Troligt är därför, att sistnämnda prov huvudsakligen utgjordes »av färgens bindemedel (av organisk natur) med en halt av med tiden på ett eller annat sätt dekomponerat färgpigment, d. v. s. blymönja».

Stenen har fått sin plats i kyrkans vapenhus, t. h. om ingången.

Tyvärr har stenen blivit svårt stympad. Upptill och på v. sidan äro stora stycken bortslagna, sannolikt omkring en tredjedel av själva stenen och större delen av inskriften.

Grå, grovkornig granit. Höjd 1,42 m., bredd 1,23 m. På ena sidan (B), den som låg uppåt i golvet och därför först kom i dagen, är ytan hård och mycket ojämn. Ristningen är grunt huggen; den förefaller också vara ganska slarvig i utförandet. Att ornamentiken är otymplig och oklar, kan icke uteslutande bero på ytans hårdhet. Runslingans linjer ha icke blivit sammanhängande utförda; det var här som v. Friesen fann spår av färg i stället för huggning. — På andra sidan (A), som låg nedåt, är ytan slät och mera lämplig för ristning. Ristningen är här djupare huggen och med större omsorg.

Inskrift:

A: ... a · sin ·

B: ifti - ... ----- ... ap · ybir rista · runa

5 10 15 20 25

... [bond]a(?) sinn. Æftir ... [b]að Öpir rista runar.

»... sin man (?). Efter ... bad Öpir rista runorna.»

Till läsningen: Framför 5 i finns intet spår av runor, ej heller av sk. Sannolikt börjar inskriften på B-sidan med 5 i. Hst i r. 9 är klar; möjligen finnas spår av bst till r, dock osäkert. Runorna på h. sidan, fr. o. m. 15 a, äro fullt säkra. 17 y är tydligt stunget. Intet sk kan spåras efter 20 r och 29 a. — v. Friesen: ... a · sin ·; iftir s ... ap · ybir · rista · runa.

Av A-sidans inskrift är endast obetydligt i behåll, de fyra sista runorna. Sannolikt har här funnits själva minnesinskriften, slutande med orden sun · sin. Föräldrarna ha låtit resa stenen till minne av sin son. — B-sidans inskrift har en ovanlig formulering. Den har motsvarighet i U 544 och L 145 Sundbro, Bälunge sn, båda likaledes ristade av Öpir. 15—16 ap kan därför med säkerhet suppleras till bap 'bad', och framför denna verbform har gått ett namn, subjektet i satsen. Före denna sats, som tydligen har utgjort inskriftens avslutning, har gått en annan, börjande med ordet Æftir 'efter'.

A-sidan har haft en ristning med den ornamentik, som av v. Friesen betecknats som Öpirs a-mönster: ormslingan lagd i tre cirklar, varav dock i detta fall övre cirkeln, som varit den

huvudsakligen inskriftbärande, saknas. B-sidan har haft Öpirs b-mönster med två mot varandra vända rundjur; huvudena äro starkt degenererade, med endast antytt öga, smal inåtböjd panna och näbblik mun.

Under reparationsarbetena i kyrkan sommaren 1938 påträffades ett litet runstensfragment, med ristning på båda sidor. Det har av allt att döma tillhört övre delen av den förut beskrivna, av Öpir ristade stenen. Fragmentet låg i grunden till norra strävpelaren mitt i långhuset. Pelaren är troligen byggd på 1400-talet, då valven slogos. Fragmentets storlek $0,33 \times 0,21$ m. På ena sidan (A) finnas runorna **bl**, på den andra (B) **sl**.

881. Skogstibble kyrka.

Pl. 155.

Litteratur: O. v. Friesen, Anteckningar 1938 (UUB); S. B. F. Jansson, Rapport till Riksantikvarien ²⁹/₄ 1943 (ATA), i Fornvännen 1943, s. 316.

Under reparationsarbeten 1938 påträffades i marken under kyrkans golv ett större stycke av en runsten. Det låg intill långhusets norra vägg. Det uppställdes i vapenhusets nordöstra hörn.

Sandsten. Höjd 0,55 m., bredd 0,65 m. Fragmentet utgör det triangelformiga toppstycket av en runsten. Ristningen är ojäm, men inskriften fullt säker. Stenens mittparti prydes av ett geometriskt mönster i form av en sexbladig blomma.

Inskrift:

... **r** × **kerpi** × **mirki** × **eftir** × **osbak** × **s** ...
 5 10 15 20

... *gærði mærki æftir Ospak, s[un]* ...

»... gjorde minnesmärket efter Ospak, [sin son] ...»

Till läsningen: Av **1 r** finnes endast bst. **3 e** har en svag fördjupning på hst:s v. sida, med säkerhet huggen. **8 i** är icke stunget. **12 e** är tydligt stunget. **R. 18** är omvänt **s**; v. stapeln är lång, går nästan upp till ramlinjen. Därefter två djupa fåror i stenens yta. Antingen har stället undvikits av ristaren, och avståndet mellan **18 s** och **19 b** har blivit stort; eller också har ristaren utplånat en felaktig ristning. Nedre stapeln av **22 s** saknas.

Namnet *Ospakr* är här första gången belagt i en uppländsk runinskrift. Se om namnet Sö 202.

882. Skogstibble kyrka.

Pl. 155.

Litteratur: O. v. Friesen, Anteckningar 1938 (UUB).

Sten av granit, som framtogs under reparationerna sommaren 1938. Den har legat i dörröppningen mellan vapenhuset och kyrkan. Den står nu uppställd vid vapenhusets nordvästra vägg, t. v. om ingången till kyrkan.

Grovkornig, grå granit. Höjd 1,60 m., bredd 0,73 m. Stenen är avslagen upptill. Ristning finnes endast i stenens översta del. Hur stor den ursprungligen har varit, är svårt att beräkna. Vad som nu återstår är endast ornamentik. Ytan är mycket grov. Ristningen är grund och ganska svag. Nedtill har den begränsats av ett decimeterbrett band tvärs över stenen med repstavsornament.